

2 - Manas tiesības tiesas procesa laikā

A. Kur notiek tiesas process?

Krimināllietas izskata rajona/pilsētas tiesas. Parasti lietu izskata tiesa, kuras darbības rajonā izdarīts noziegums. Jūs rakstiski informēs par tiesas procesa norises vietu.

Ar dažiem izņēmumiem (piemēram, lietas par noziedzīgu nodarījumu pret tikumību un dzimumneaizskaramību, par noziedzīgu nodarījumu, ko izdarījis nepilngadīgais vai kas izdarīts pret nepilngadīgo, kā arī krimināllietu, kurā nepieciešams aizsargāt valsts vai adopcijas noslēpumu, lietas par medicīniskas rakstura piespiedu līdzekļu piemērošanu) lietas izskata atklātās tiesas sēdēs.

Parasti pirmās instances tiesā krimināllietas izskata tiesnesis vienpersoniski. Lēmumu lietā pieņem tiesnesis.

B. Vai apsūdzības var tikt mainītas? Ja jā, kādas ir manas tiesības uz informāciju šajā sakarā?

Tiesas procesa gaitā prokurors var grozīt apsūdzību, mainot to uz vieglāku vai smagāku apsūdzību, gan mainot inkriminētos faktiskos apstākļus, gan arī noziedzīgā nodarījuma kvalifikāciju.

Ja prokurors groza apsūdzību uz vieglāku, nemainoties faktiskajiem apstākļiem, jauno apsūdzību norāda tiesas sēdes protokolā.

Ja prokurors groza apsūdzību uz vieglāku sakarā ar faktisko apstākļu maiņu vai uz smagāku, nemainoties faktiskajiem apstākļiem, vai arī uz vieglāku vai smagāku sakarā ar faktisko apstākļu maiņu, nemainoties noziedzīgā nodarījuma kvalifikācijai, jauno apsūdzību var norādīt tiesas sēdes protokolā. Esat tiesīgs pieprasīt, lai prokurors iesniedz jauno apsūdzību rakstiski.

Ja prokurors groza apsūdzību uz smagāku, jo iztiesāšanā ir konstatēti jauni noziedzīgā nodarījuma faktiskie apstākļi, tiesa pēc prokurora lūguma pasludina pārtraukumu un prokuroram mēneša laikā jāiesniedz tiesai jaunā apsūdzība. Informāciju par jauno apsūdzību tiesa nosūtīs jums, jūsu advokātam, cietušajam un viņa pārstāvim un paziņos tiesas sēdes laiku.

C. Kādas ir manas tiesības tiesas sēdes laikā?

i. Vai man ir jābūt klāt tiesā? Ar kādiem nosacījumiem varu nebūt klāt tiesas procesā?

Jums jāpiedalās visās tiesas sēdēs līdz sprieduma pasludināšanai. Ja krimināllietā ir par kriminālpārkāpumu mazāk smagu noziegumu vai smagu noziegumu, par kuru paredzēts brīvības atņemšanas sods līdz pieciem gadiem, varat lūgt, lai tiesa izskata lietu bez jūsu klātbūtnes, kā arī tiesa krimināllietu var izskatīt bez jūsu klātbūtnes, ja atkārtoti bez attaisnojoša iemesla neierodaties uz tiesas sēdi. Krimināllietu bez jūsu piedalīšanās var iztiesāt, ja esat saslimis ar smagu slimību, kas izslēdz iespēju piedalīties krimināllietas iztiesāšanā. Kā arī krimināllietu ar vairākiem apsūdzētajiem var iztiesāt bez jūsu piedalīšanās, ja tiesas sēdē izskata apsūdzību daļā, kas celta pret citiem apsūdzētajiem, ja jūsu piedalīšanās tiesas sēdē nav nepieciešama un esat paziņojis tiesai par savu nevēlēšanos piedalīties attiecīgajā tiesas sēdē.

464.pants. Krimināllietas iztiesāšana bez apsūdzētā piedalīšanās

(1) Krimināllietu par kriminālpārkāpumu mazāk smagu noziegumu un smagu noziegumu, par kuru paredzēts

brīvības atņemšanas sods līdz pieciem gadiem, tiesa var iztiesāt bez apsūdzētā piedalīšanās, ja apsūdzētais atkārtoti bez attaisnojoša iemesla neierodas uz tiesas sēdi vai ir iesniedzis tiesai lūgumu par krimināllietas iztiesāšanu bez viņa piedalīšanās.

(2) Krimināllietu bez apsūdzētā piedalīšanās var iztiesāt, ja apsūdzētais saslimis ar smagu slimību, kas izslēdz iespēju piedalīties krimināllietas iztiesāšanā.

(3) Krimināllietu ar vairākiem apsūdzētajiem var iztiesāt bez kāda apsūdzētā piedalīšanās, ja tiesas sēdē izskata apsūdzību daļā, kas celta pret citiem apsūdzētajiem, ja šā apsūdzētā piedalīšanās tiesas sēdē nav nepieciešama un viņš ir paziņojis tiesai par savu nevēlēšanos piedalīties attiecīgajā tiesas sēdē.

Ja atrodaties citā valstī, jūsu atrašanās vieta nav zināma vai jūsu ierašanos tiesā nav iespējams nodrošināt, lietu var izskatīt jūsu prombūtnē (*in absentia*).

Jums ir tiesības piedalīties tiesas procesā ar video pieslēguma starpniecību, atrodoties citā dalībvalstī.

ii. Kādas ir manas tiesības uz tulku un tulkotiem dokumentiem?

Tiesa jums nodrošinās tulku bez atlīdzības. Apsūdzētajam tiek nodrošināts arī tiesas nolēmuma rakstveida tulkojums, izņemot:

1. notiesājošu spriedumu, kas taisīts lietā, kura pirmās instances tiesā izskatīta, neizdarot pierādījumu pārbaudi;
2. notiesājošu spriedumu, kas taisīts cietušā un apsūdzētā izlīguma gadījumā;
3. notiesājošu spriedumu, kas taisīts vienošanās procesā;
4. kasācijas instances tiesas lēmumu;
5. saīsināto spriedumu.

iii. Vai man ir tiesības uz advokātu?

Jūs pats varat izlemt, vai jums nepieciešams advokāts. Advokāta dalība ir obligāta šādos gadījumos:

- ja esat nepilngadīgs vai ierobežoti pieskaitāms,
- kriminālprocesā par medicīniska rakstura piespiedu līdzekļu noteikšanu,
- ja garīga rakstura vai cita veselības traucējuma dēļ pats nespējat pilnībā izmantot savas procesuālās tiesības,
- ja esat analfabēts vai persona ar tik zemu izglītības līmeni, ka nespējat izmantot savas procesuālās tiesības,
- ja lietu izskata jūsu prombūtnē (*in absentia*) vai bez Jūsu piedalīšanās.

Ja nebūsiat noslēdzis vienošanos ar kādu advokātu pēc Jūsu ieskata, šajos gadījumos valsts jums nodrošinās advokātu. Jums ir tiesības lūgt, lai nomaina advokātu, ja pastāv likumā noteiktie šķēršļi viņa līdzdalībai.

iv. Kādas citas procesuālās tiesības man būtu jāzina? (piemēram, aizdomās turēto personu uzrādīšana tiesā)

Jums ir tiesības tiesas procesa laikā pieteikt noraidījumus, pieteikt lūgumus un iesniegt pierādījumus, pamatojot, kādēļ tie nav iesniegti iepriekš, lai apstiprinātu savu alibi, norādītu uz apstākļiem, kas izslēdz kriminālatbildību, un apstrīdētu apsūdzības pierādījumus. Tāpat varat iesniegt savu personību raksturojošus datus.

Tiesnesis pēc krimināllietas saņemšanas nosūtīs Jums vai Jūsu aizstāvim aicinājumu 10 darba dienu laikā iesniegt tiesā paziņojumu par nopratināmajām personām. Ja paziņojumā norādīsiet, ka nav nepieciešams izsaukt kriminālprocesā agrāk nopratināto personu, kuras liecības iekļautas tiesā izmantojamo pierādījumu uzskaitījumā, tad tiks uzskatīts, ka piekrītat, ka liecībās fiksētās ziņas lietas dalībnieki varēs izmantot tiesas debatēs un tiesa tās varēs izmantot nolēmumā savu secinājumu pamatošanai. Vienlaikus tiesnesis paziņos par tiesībām iesniegt to personu sarakstu, kuras agrāk nebija nopratinātas un kuras, pēc Jūsu domām, būtu izsaucamas uz tiesas sēdi, ar norādi, kāda apstākļa noskaidrošanai tās nepieciešams uzaicināt. Tiesa uzaicinās visas personas, kuru liecības iekļautas tiesā izmantojamo pierādījumu uzskaitījumā, ja nesaņems no Jums paziņojumu.

Jums un Jūsu aizstāvim būs tiesības uzdot jautājumus personām, kuras bija nopratinātas pirmstiesas procesā un kuras uzaicināja tiesa.

Jūs vai Jūsu aizstāvis varēs sniegt savu viedokli par tiesas sēdē pārbaudītajiem pierādījumiem tiesu debatēs aizstāvības runā. Tāpat Jūs vai Jūsu aizstāvis varēs izteikt repliku par prokurora apsūdzības runu. Pirms tiesa dosies taisīt spriedumu Jums būs tiesības teikt pēdējo vārdu.

D. Iespējamie sodi

Par konkrēto noziedzīgo nodarījumu piemērojamie pamatsoda un papildsoda apmēri ir noteikti attiecīgajā Krimināllikuma sevišķās daļas pantā, taču tos var noteikt arī Krimināllikuma vispārīgās daļas noteikumi. Soda veids tiek izvēlēts, ievērojot noziedzīgā nodarījuma raksturu, radīto kaitējumu un par vainīgu atzītās personas personību. Savukārt soda mērs tiek izvēlēts, ievērojot atbildību pastiprinošos un mīkstinājošos apstākļus.

Pamatsoda veidi:

- brīvības atņemšana – personas piespiedu turēšana ieslodzījumā;
- probācijas uzraudzība – personas piespiedu iesaistīšana tās vecumam, psiholoģiskajām īpašībām un attīstības līmenim piemērotos sociālās uzvedības korekcijas un sociālās rehabilitācijas pasākumos;
- sabiedriskais darbs – personas piespiedu iesaistīšana tās vecumam, psiholoģiskajām īpašībām, fiziskajām spējām un attīstības līmenim piemērotos sabiedrībai nepieciešamos darbos no pamatdarba vai mācībām brīvajā laikā un bez atlīdzības;
- naudas sods – naudas summa, ko tiesa vai prokurors uzliek samaksāt valsts labā 30 dienu laikā pēc nolēmuma spēkā stāšanās.

Papildsoda veidi:

- mantas konfiskācija – notiesātā īpašumā esošās mantas piespiedu bezatlīdzības atsavināšana valsts īpašumā (piemēro tikai Krimināllikuma Sevišķajā daļā noteiktajos gadījumos);
- izraidīšana no Latvijas Republikas – citas valsts pilsoņa vai personas, kurai ir pastāvīgās uzturēšanās atļauja citā valstī, izraidīšana no Latvijas Republikas, ja tiesa atzīst, ka, ievērojot lietas apstākļus un vainīgā personību, nav pieļaujama viņa atrašanās Latvijā (piemēro tikai kopā ar brīvības atņemšanu vai naudas sodu);
- probācijas uzraudzība (piemēro tikai Krimināllikuma Sevišķajā daļā noteiktajos gadījumos kopā ar brīvības atņemšanu);
- sabiedriskais darbs (piemēro tikai personai, kura notiesāta nosacīti vai kurai piemērota probācijas uzraudzība kā pamatsods);
- naudas sods;
- tiesību ierobežošana – noteiktu tiesību atņemšana vai tāda aizlieguma noteikšana, kas personai neļauj izmantot noteiktas tiesības, ieņemt noteiktu amatu, veikt noteiktu profesionālu vai cita veida darbību, apmeklēt noteiktas vietas vai pasākumus.

■ Lapa atjaunināta: 19/09/2025

Šīs lapas dažādās valodu versijas uztur attiecīgās dalībvalstis. Tulkojumu veic Eiropas Komisijas dienestā. Varbūtējās izmaiņas, ko oriģinālā ieviesušas kompetentās valsts iestādes, iespējams, nav atspoguļotas tulkojumos. Eiropas Komisija neuzņemas nekādas saistības un atbildību par datiem, ko satur šis dokuments, vai informāciju un datiem, uz kuriem šajā dokumentā ir atsauces. Lūdzam skatīt juridisko paziņojumu, lai iepazītos ar autortiesību noteikumiem, ko piemēro dalībvalstī, kas ir atbildīga par šo lapu.